

7. Про затвердження Положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів: наказ Міністерства юстиції України : від 3 бер. 2015 р. № 301/5 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 17. – Ст. 468.

8. Про затвердження Положення про науково-консультативну та методичну раду з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України: наказ Міністерства юстиції України : від 27 бер. 2012 р. № 470/5 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 14. – Ст. 1016.

9. Про затвердження Порядку ведення державного Реєстру атестованих судових експертів : наказ Міністерства юстиції України : від 29 бер. 2012 р. № 492/5 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 27. – Ст. 1017.

10. Про затвердження Порядку присвоєння кваліфікаційних класів судових експертів працівникам науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України: наказ Міністерства юстиції України : від 30 груд. 2011 р. № 3660/5 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 3. – Ст. 105.

11. Про затвердження Порядку проведення рецензування висновків судових експертів та висновків експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України : від 25 трав. 2015 р. № 775/5 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 44. – Ст. 1407.

12. Про судову експертизу : Закон України : від 25 лют. 1994 р. № 4038-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 28. – Ст. 232.

УДК 342.56:39

РУДНИЧЕНКО С.М.

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ МІНІСТЕРСТВА ДЕРЖАВНОЇ СУДОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ

У статті досліджується адміністративна відповідальність у сфері діяльності Державної судової адміністрації України (далі – ДСА). Це регламентована адміністративно-деліктними нормами реакція посадових осіб ДСА, з одного боку, як суб'єктів владних повноважень, які мають право здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, з іншого – як суб'єктів корупційних діянь, що полягає у складанні ними або посадовою особою Національного агентства з питань запобігання корупції на них протоколів про адміністративні правопорушення та застосування місцевим судом до винних осіб заходів державного примусу з метою запобігання, припинення правопорушення та недопущення нових проступків у сфері діяльності ДСА.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, Державна судова адміністрація України, посадова особа, провадження у справах про адміністративні правопорушення, протокол про адміністративні правопорушення, суб'єкт владних повноважень.

В статье исследуется административная ответственность в сфере деятельности Государственной судебной администрации Украины, под которой понимают регламентированную административно-деликтными нормами реакцию должностных лиц ГСА, с одной стороны, как субъектов властных полномочий, с другой стороны – как субъектов коррупционных деяний. Она заключается в составлении ими или должностным лицом Национального агентства по вопросам предотвращения коррупции на них протоколов об административных правонарушениях и применения местным судом к виновным лицам мер государственного принуждения с целью предотвращения, пресечения правонарушения и недопущения новых проступков в сфере деятельности ГСА.

Ключевые слова: административная ответственность, Государственная судебная администрация Украины, должностное лицо, коррупционные деяния, производство по делам об административных правонарушениях, протокол об административных правонарушениях, субъект властных полномочий.

© РУДНИЧЕНКО С.М. – здобувач (Науково-дослідний інститут публічного права)

The article discussed administrative responsibility in the sphere of the State Judicial Administration of Ukraine. There is an administrative tort rules reactions official of the State Judicial Administration on administrative offenses. Officials of the State Judicial Administration are themselves the subjects of corruption. Administrative responsibility of the State Judicial Administration includes drawing up protocols on administrative violations and imposing criminal court for state coercion to prevent and to combat crime, rather than adopting new crimes SCA.

Key words: *administrative, responsibility, State Judicial Administration of Ukraine, corruption action, official, cases of administrative violations, Protocols on administrative violations, Subject rating powers.*

Актуальність дослідження. Адміністративна відповідальність є вагомим чинником у діяльності суб'єктів публічної адміністрації, зокрема ДСА. Адже відомо, що без державного примусу не можна втілити в життя, у практику правореалізації будь-які важливі спірні правовідносини, не є винятком і адміністративна діяльність ДСА, який є провідним органом забезпечення діяльності судової влади. Усім відомо, що громадяни України не задоволені діяльністю судової влади. Про це свідчать дані соціологічного опитування Центру Розумкова: 65,5 відсотків опитаних негативно ставляться до існуючої в Україні системи судоустрою, а загальний баланс довіри до судів склав мінус 72,7 відсотка [1, с. 59]. Статистика показує, що рівень довіри до суду в Україні складає менш ніж 28 відсотків.

Частину відповідальності за такий незадовільний стан у сфері правосуддя несе і ДСА, яка неспроможна належно забезпечити суддів та інших суб'єктів судової влади усім необхідним, тим самим її діяльність вимагає вдосконалення, зокрема шляхом розвитку засад практики застосування адміністративної відповідальності.

Огляд останніх досліджень. До проблем адміністративної відповідальності у сфері Державної судової адміністрації України звертались у свої працях учені А. Авторгов, Д. Андрєєва, А. Борко, Н. Бояринцева, В. Галуцько, Л. Князько, С. Короед, В. Куценко, О. Минюк С. Москаленко, В. Муцко, В. Лаговський, Н. Лебідь, С. Орехов, С. Петришин, С. Петков С. Погребняк, В. Смородинський О. Сікорський, М. Стець, Н. Христинченко, Ю. Шемшученко та ін. Проте безпосередньо предметом їх дослідження аналізована нами проблематика не була, свої зусилля вони зосереджували на більш загальних, спеціальних чи суміжних викликах.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного права, діючого законодавства, думок щодо цієї проблематики вчених-юристів розкрити зміст адміністративної відповідальності у сфері діяльності ДСА.

Виклад основних положень. Адміністративна відповідальність у сфері діяльності ДСА є вагомим елементом адміністративно-правового статусу ДСА. На думку В. Куценка, за суб'єктивним складом посадової особи ДСА вона поділяється на таку: суб'єктами скоєння правопорушення, а також суб'єктами публічної адміністрації, які уповноважені законом складати протоколи про адміністративні правопорушення (накладати адміністративні санкції на осіб), можуть бути посадові особи ДСА [2].

Згідно із тлумачним словником української мови відповідальність – це покладений на когось або взятий на себе обов'язок відповідати за певну ділянку роботи, справу, за чийсь дії, вчинки. Серйозність, важливість справи, моменту тощо [3, с. 620]. Звертаючись до загальної теорії держави і права, в якій визначено, що юридична відповідальність – це передбачені санкціями норм права несприятливі наслідки особистого, майнового чи організаційного характеру, яких знає особа за вчинене правопорушення; вона має ретроспективний характер, оцінює минуле, тобто є відповідальною за діяння, яке вже відбулося. Тим самим вона відрізняється від політичної, моральної та інших видів соціальної відповідальності, які можуть оцінювати й майбутні дії [4].

Для нашого дослідження найбільш цікавою є саме адміністративна відповідальність посадових осіб ДАС. Відповідно до юридичної енциклопедії М. Шемшученка адміністративна відповідальність – це вид юридичної відповідальності, що полягає у застосуванні до особи, яка вчинила адміністративний проступок, певного адміністративного стягнення. Адміністративна відповідальність настає за порушення загальнообов'язкових правил у різних галузях державного управління навіть тоді, коли порушення не потягло за собою конкретних шкідливих наслідків [5]. Академік В. Копейчиков вважав, що адміністративну відповідальність слід розуміти як застосування уповноваженим органом чи посадовою особою адміністративного стягнення до особи, яка

вчинила правопорушення, що не тягне за собою відповідно до чинного законодавства кримінальної відповідальності [4].

Щодо предмету нашого дослідження, то адміністративна відповідальність фізичних осіб, коли протоколи про скоєння адміністративних проступків складають посадові особи ДСА, діючим Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) не передбачена. До того ж згідно із ст. 255 КУпАП право складати протоколи про адміністративні правопорушення надаються посадовим особам апарату суду, які знаходяться у функціональному управлінні ДСА, а саме – судовому розпоряднику та секретарю судового засідання. Відповідно до ст. 185-5 «Перешкодження явці до суду народного засідателя, присяжного», яка визначає, що перешкодження посадовою особою з будь-якого приводу явці до суду народного засідателя, присяжного для виконання покладених на них обов'язків, тягне за собою накладення штрафу від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [6].

На думку професора С. Петкова, об'єктом цього адміністративного проступку є суспільні відносини у сфері судочинства. Об'єктивна сторона правопорушення виражається у створенні з будь-якого приводу перешкод у явці до суду народного засідателя для виконання покладених на нього обов'язків (формальний склад). Суб'єкт адміністративного проступку – спеціальний (посадові особи підприємств, установ та організацій усіх форм власності та підпорядкування). Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини у формі умислу [7].

Відповідно до ст. 221 КУпАП підвідомчість справ про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 185-5 «Перешкодження явці до суду народного засідателя, присяжного», відносимо місцевим суддям загальної юрисдикції (районні, районні у місті чи міські, чи міськорайонні [6]).

Отже, згідно із діючим законодавством адміністративна відповідальність, коли посадові особи ДСА є суб'єктами владних повноважень, не передбачена, а право складати адміністративні протоколи судовими розпорядниками та секретарями судового засідання згідно зі ст. 185-5 «Перешкодження явці до суду народного засідателя, присяжного», тільки опосередковано можна віднести до сфери діяльності ДСА. На наш погляд, не існує об'єктивної необхідності надавати такі права посадовим особам цієї адміністрації.

Відповідно до п. 4 ст. 148 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» посадові особи Державної судової адміністрації України, її територіальних управлінь є державними службовцями. На них і розповсюджуються усі положення, за які державні службовці можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності [8].

Для визначення змісту адміністративної відповідальності посадових осіб ДСА візьмемо за основу розуміння цієї проблеми Н.П. Христинченка, яка вважає, що адміністративна відповідальність посадових осіб – це регламентована адміністративно-деліктними нормами реакція з боку уповноважених суб'єктів на діяння посадової (службової) особи, які виявилися в порушенні нею встановлених законом заборон або невиконанні покладених на неї обов'язків, що полягає в застоюванні до посадової (службової) особи заходів державного примусу у вигляді адміністративних стягнень, які тягнуть за собою несприятливі наслідки особистого, майнового та іншого характеру і владний осуд винного суб'єкта з метою запобігання та припинення правопорушення [9].

Посадові особи ДАС можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Зокрема, за порушення встановлених антикорупційних обмежень посадові особи ДСА можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності, оскільки одним із суб'єктів правопорушень, передбачених ст. 172-5 «Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків» та ст. 172-7 «Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів» КУпАП, згідно із підпунктом «и» пункту 1 частини першої ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» є посадові особи ДСА [10]. Такими порушеннями можуть бути: отримання подарунків, неповідомлення посадовими особами ДСА про наявність реального конфлікту інтересів або вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів. При цьому під реальним конфліктом інтересів слід розуміти суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання вказаних повноважень [6].

Також посадові особи ДАС можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності за порушення правил публічної фінансової звітності (ст. 172-6 «Порушення вимог фінансового контролю», ст. 172-8 «Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень»), а саме: за несвоєчасне подання декларації, неповідомлення

або несвочасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані, або подання завідомо недостовірних відомостей за умови, що такі відомості відрізняються від достовірних на суму від 100 до 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб та незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових повноважень [6].

Крім того, посадові особи ДСА можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності за нежиття заходів щодо запобігання та протидії корупції (ст. 172-9). Протоколи на ці адміністративні проступки мають права складати посадові особи Національного агентства з питань запобігання корупції, а постанову щодо неї вносить місцевий суд [6].

Об'єктом антикорупційних проступків є суспільні відносини, які порушують встановлені антикорупційні обмеження, правила публічної фінансової звітності та нежиття заходів щодо запобігання та протидії корупції. Об'єктивна сторона полягає в суспільно небезпечному діянні (бездіяльності), а саме – у порушенні обмеження, фінансової звітності та нежиття заходів щодо запобігання та протидії корупції, суспільно шкідливим наслідком такого діяння, що наносить шкоду публічному інтересу держави, авторитету публічної служби або (та) наносить матеріальні збитки. Суб'єктом правопорушення в аналізованому нами випадку є посадові особи ДСА. Із суб'єктивного боку аналізоване правопорушення є провинною у формі наміру чи необережності.

Проте за даними Єдиного державного реєстру судових рішень посадові особи ДСА до зазначеного виду адміністративної відповідальності ще не притягувалися [11].

Отже, адміністративна відповідальність посадових осіб ДАС – це регламентована адміністративно-деліктними нормами реакція з боку уповноважених суб'єктів на діяння посадових осіб ДАС, що виявилися в порушених ними встановлених законом заборон або невиконанні покладених на них антикорупційних зобов'язань (порушення обмежень щодо одержання подарунків, щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, фінансового контролю, незаконного використання інформації, нежиття заходів щодо запобігання та протидії корупції), що полягає у складанні посадовою особою Національного агентства з питань запобігання корупції протоколу про адміністративне правопорушення та застосування місцевим судом заходів державного примусу у вигляді адміністративних стягнень, які тягнуть за собою несприятливі наслідки особистого, майнового (штрафу від п'ятдесяти до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією отриманого доходу чи винагороди) та іншого характеру (позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік), й громадський осуд винного суб'єкта з метою запобігання, припинення правопорушення та недопущення нових корупційних проступків.

У юридичній літературі, крім адміністративної відповідальності, до фізичних осіб застосовується адміністративна відповідальність юридичних осіб. У своїх дослідженнях Ю. Битяк стверджує, що є всі підстави говорити про адміністративну відповідальність юридичних осіб як про самостійний вид адміністративної відповідальності. Адже він тісно переплітається з адміністративною відповідальністю фізичних осіб. Так, у разі скоєння правопорушення юридичною особою можливими є три види правових наслідків: притягнення до відповідальності посадової особи, як за порушення митних правил; притягнення до відповідальності одночасно і юридичної, і посадової особи, як у разі скоєння порушення у сфері обмеження монополізму; притягнення до відповідальності лише юридичної особи, як у разі порушення правил містобудування [6]. За переконаннями Ю. Асташева, адміністративна відповідальність юридичних осіб здійснюється на загальних принципах адміністративної відповідальності, має ознаки, які притаманні адміністративній відповідальності фізичних осіб. Вона встановлюється законами та іншими нормативними актами, норми яких утворюють самостійний інститут адміністративного права [10, с. 9]. Проте в нашому дослідженні ні щодо Територіального управління ДСА, ні сам центральний офіс Територіального управління ДСА такої юридичної відповідальності не застосовують.

Висновки. Отже, адміністративна відповідальність у сфері діяльності Державної судової адміністрації України – це регламентована адміністративно-деліктними нормами реакція посадових осіб ДСА, з одного боку, як суб'єктів владних повноважень, які мають право здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, з іншого – як суб'єктів корупційних діянь, що полягає у складанні ними або посадовою особою Національного агентства з питань запобігання корупції на них протоколів про адміністративні правопорушення та застосування місцевим судом до винних осіб заходів державного примусу з метою запобігання, припинення правопорушення та недопущення нових проступків у сфері діяльності ДСА.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Закон від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР від 18.12.1984 р. – № 51. – Ст. 1122.
2. Копейчиков В.В. Правознавство: [підручник]. – Київ: Юрінком Інтер, 2003. – 264 с.
3. Куценко В.Д. Адміністративно-правовий статус Державної судової адміністрації України: автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. / В.Д. Куценко. – Київ., 2016. – 20 с.
4. Петков С. В. та ін. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення : станом на 2 квіт. 2012 р. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 1246 с.
5. Про запобігання корупції. Закон від 14.10.2014 № 1700-VII // Відомості Верховної Ради. – 2014 – № 49. – Ст. 2056.
6. Про судоустрій і статус суддів. Закон від 06.12.2016 № 1774-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 31. – Ст. 545.
7. Словник української мови : в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970—1980. – Том 1. – 860 с.
8. Справи про адміністративні правопорушення. ЗУ «Про боротьбу з корупцією». Єдиний державний реєстр судових рішень. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Page/61>.
9. Сучасний етап судової реформи: передумови, ключові події і виклики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/ua/news/5889>.
10. Христинченко Н.П. Застосування адміністративної відповідальності до посадових осіб // Форум права. – 2011. – № 2. – Ст. 937 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/>.
11. Юридичний словник-довідник / За ред. Ю.С. Шемчушенка. – Київ : Феміна, 1996. – 696 с.

УДК 342.9

СТРІЛЬЧЕНКО Є.В.

**КОРУПЦІЯ В УКРАЇНІ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА КРАЇНИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ**

У науковій статті розглядається актуальне питання сьогодення – корупція в Україні як невід'ємна складова країни на сучасному етапі державотворення. Також зроблено ґрунтовні висновки, які полягають не тільки в нормативному закріпленні боротьби з корупцією. Так, оскільки корупція є широким поняттям, для її подолання необхідно застосувати більш широкий підхід – починаючи від удосконалення громадянського суспільства, сильної політичної волі (яка б полягала у реальному намаганні подолати корупцію), незалежності судової влади та закінчуючи відкритістю здійснення державних функцій (без створення бюрократійного апарату та множення контролюючих органів).

Ключові слова: *корупція, сучасні етапи, державотворення, політико-економічна криза, суспільне життя, державне життя.*

В данной научной статье рассматривается актуальный вопрос современности – коррупция в Украине как неотъемлемая составляющая страны на современном этапе создания государства. Также сделаны основательные выводы, которые заключаются не только в нормативном закреплении борьбы с коррупцией. Коррупция является более широким понятием, поэтому для ее преодоления необходимо более широкий подход – начиная от совершенствования гражданского общества, сильной политической воли (которая заключалась бы в реальной попытке преодолеть коррупцию), независимости судебной власти и заканчивая открытостью осуществления государственных функций (без создания бюрократийного аппарата и умножения контролирующих органов).

Ключевые слова: *коррупция, современные этапы, государства, политико-экономический кризис, общественная жизнь, государственная жизнь.*

© СТРІЛЬЧЕНКО Є.В. – кандидат юридичних наук, адвокат (Вінницька обласна колегія адвокатів)